

Hallinnottomuuden tyrannia

Jo Freeman

1972

Sisältö

Virallinen ja epävirallinen järjestäytyminen	3
Elitismien olemus	4
'Julkkisten' järjestelmä	6
Poliittinen kyvyttömyys	7
Demokraattisen järjestäytymisen periaatteet	10

Naisten vapautusliikkeen muotoutumisen alkuvuosina korostettiin nk. johtajattomien ja hallinnottomien ryhmien merkitystä liikkeen tärkeimpänä muotona. Ajatus syntyi luonnollisena reaktiona, kun tajuttiin, että elämme aivan liiallisesti hallinnoidussa yhteiskunnassa, mikä väistämättä merkitsee sitä, että muilla ihmisillä on määräysvalta elämäämme. Se syntyi myös reaktiona vasemmiston ja muiden sellaisten ryhmien järkähtämättömään elitismiin, joiden otaksuttiin taistelevan tätä holhoavaa määräysvaltaa vastaan.

‘Hallinnottomuuden’ idea on kuitenkin muuttunut näiden vääristymien terveestä vastustamisesta itse itsensä oikeuttamaksi jumalattareksi. Niin paljon kuin hallinnottomuuden ideaa on käsitteenä käytettykin, niin yhtä vähän sitä on tutkittu – ja silti siitä on tullut olennainen ja kyseenalaistamaton osa naisten vapautuksen ideologiaa. Liikkeen varhaiskehityksen kannalta tällä ei ollut juurikaan väliä. Liike määritteli tuolloin tärkeimmäksi menetelmäkseen ‘tietoisuuden kohottamisen’, ja ‘järjestäytymätön pulinaryhmä’ oli erinomainen keino sen toteuttamiseen. Sellaisen ryhmän vapaus ja epämuodollisuus rohkaisivat osallistumaan keskusteluun, ja kannustava ilmapiiri houkutteli usein esiin hyvinkin henkilökohtaisia tuntemuksia. Vaikka näissä ryhmissä ei mitään sen konkreettisempaa syntynytkään, ei sillä ollut väliä, koska niiden päämääräkään ei ollut sen kummempi.

Perustavat ongelmat nousivat esiin vasta, kun yksittäiset pulinaryhmät olivat kuluttaneet loppuun tietoisuutensa kohottamisen mahdollisuudet ja halusivat tehdä jotakin erityisempää. Tässä vaiheessa ryhmien toiminta muuttui usein sekavaksi, koska useimmat ryhmät olivat haluttomia muuttamaan rakennettaan, vaikka niiden tehtävä oli muuttunut. Naiset olivat hyväksyneet ‘hallinnottomuuden’ idean perin pohjin tajuamatta sen käytön rajoitteita. Ihmiset yrittivät käyttää ‘järjestäytymätöntä’ ryhmää ja epämuodollista kokouskäytäntöä tarkoituksiin, joihin ne eivät sopineet – uskoen sokeasti, että kaikki muut keinot olisivat sortavia.

Jos liike aikoo edetä näistä kehityksen varhaisvaiheista, sen täytyy vapautua tietyistä organisaatiota ja sen hallintoa koskevista ennakkoluuloistaan. Organisaatiossa ja hallinnossa ei sinänsä ole mitään pahaa. Niitä voidaan käyttää väärin, ja usein käytetäänkin, mutta niiden hylkääminen suoralta käsin tarkoittaa vain sitä, että kiellämme itseltämme kehittymisellemme välttämättömät työkalut. Sen sijaan tulee ymmärtää, miksi ‘hallinnottomuus’ ei toimi.

Virallinen ja epävirallinen järjestäytyminen

Päinvastoin kuin haluaisimme uskoa, ei ‘rakenteetonta’ ryhmää ole olemassakaan. Jokainen ryhmä, oli se luonteeltaan, tarkoitukseltaan ja kestoaltaan minkälainen tahansa, on väistämättä rakenteeltaan jonkinlainen. Rakenne voi olla joustava, se voi vaihdella ajan myötä, ja sen puitteissa voidaan tehdä tehtäviä, valtaa ja resursseja jakaa joko tasaisesti tai epätasaisesti. Mutta rakenne muodostuu riippumatta osallistujien kyvyistä, ominaisuuksista ja tarkoituksista. Nimenomaan se tosiasia, että me olemme yksilöitä omine lahjoinemme, mieltymyksinemme ja taustoinemme, tekee siitä niin väistämätöntä. Ainoastaan kieltäytymällä olemasta millään tavoin suhteessa tai vuorovaikutuksessa toistemme kanssa voisimme lähestyä ‘rakenteettomuutta’, mutta sellainen ei taas kuulu ihmisryhmän luonteeseen.

Tämä tarkoittaa sitä, että ‘järjestäytymättömän’ ryhmän perustaminen on yhtä järkevää ja itsepetoksellista kuin tähdätä ‘objektiiviseen’ uutisointiin, ‘arvovapaaseen’ yhteiskuntatieteeseen tai ‘vapaisiin’ markkinoihin. ‘Laissez-faire’ -ryhmä on suunnilleen yhtä realistinen kuin ‘laissez-faire’ -yhteiskuntakin. Idea on pelkkää hämäystä, jonka takana vahvat tai onnekkaat voivat

harjoittaa kyseenalaistamatonta hegemoniaansa. Tämä hegemonia voi helposti vakiintua, koska 'hallinnottomuuden' aate ei estä epävirallisen johtajuuden syntymistä. Se estää vain virallistetut asemat. Ei 'laissez-faire' -filosofiakaan estänyt taloudellisessa valta-asemassa olevia vakiinnuttamasta määräysvaltaansa palkkoihin, hintoihin ja tavaroiden jakeluun – se esti vain valtiota tekemästä niin. Näin 'hallinnottomuudesta' tulee tapa naamioida valtaa, ja naisliikkeessä sitä julistavat eniten ne, joilla on eniten valtaa (olivat he sitten vallastaan tietoisia tai eivät). Ryhmän rakenteen ollessa epävirallinen vain harvat tuntevat säännöt, joilla päätöksiä tehdään; ja ne, jotka tuntevat säännöt, pyrkivät rajoittamaan tietoisuutta siitä miten valtaa käytetään. Ne, jotka eivät tunne sääntöjä tai joita ei valita sisäpiiriin, joutuvat vain ihmettelemään tai kärsimään harhaisista kuvitelmissa: on tekeillä jotakin, mistä he eivät oikein ole tietoisia.

Jotta jokaisella olisi mahdollisuus olla mukana ja osallistua ryhmän toimintaan, tulee rakenteen olla selkeä, ei piilevä. Päätöksentekosääntöjen tulee olla avoimia ja kaikkien tiedossa, ja niin voi olla vain, jos ne virallistetaan. Tämä ei tarkoita sitä, että ryhmän rakenteen virallistaminen tuhoaisi sen epävirallisen rakenteen. Yleensä niin ei tapahdu. Mutta virallistaminen kyllä estää epävirallista johtajuutta saamasta määräävää valta-asemaa ja antaa myös keinot hyökätä sitä vastaan. 'Rakenteettomuus' on organisaationaalinen mahdottomuus. Me emme voi päättää sitä, onko ryhmällä rakenne vai ei – vaan ainoastaan onko järjestäytyminen tapahtunut *virallisesti* vai ei. Siksi käytän näitä käsitteitä vain viittaamaan niihin ideoihin, joita ne edustavat. *Järjestäytymätön* viittaa niihin ryhmiin, jotka eivät ole järjestäytyneet tarkoituksellisesti jollakin erityisellä tavalla. Järjestäytyneellä viitataan ryhmiin, joilla on tietoisesti tietty rakenne. *Järjestäytyneellä* ryhmällä on aina *virallinen* rakenne, mutta sillä saattaa olla myös epävirallinen rakenne. Järjestäytymättömällä ryhmällä on aina *epävirallinen* tai piilevä rakenne. Juuri tämä epävirallinen rakenne, erityisesti järjestäytymättömissä ryhmissä, luo perustan eliiteille.

Elitismien olemus

'Elitisti' on luultavasti väärinkäytetyin sana naisten vapautusliikkeessä. Sitä käytetään yhtä usein ja samoista syistä kuin 'punikkia' 50-luvulla, eikä sitä koskaan käytetä oikein. Liikkeen sisällä sillä tavallisesti viitataan yksilöihin, vaikkakin niiden henkilöiden luonteenpiirteet ja toimet, joita sillä osoitellaan, eroavat hyvinkin paljon. Yksilö ei yksilönä voi ikinä olla 'eliitti', koska 'eliitin' käsite voi oikeasti viitata vain ryhmiin. Kukaan yksilö, oli hän sitten kuinka tunnettu tahansa, ei voi koskaan olla eliitti.

Oikein käytettynä eliitti viittaa sellaiseen pieneen ihmisryhmään, joka on osa laajempaa ryhmää, jonka suhteen tämä pienempi ryhmä käyttää valtaa. Eliitti ei tavallisesti ole suoraan vastuussa suuremmalle ryhmälle. Usein se toimii laajemman ryhmän tietämättä tai ilman sen suostumusta. Henkilöstä tulee elitisti olemalla osa eliittiä tai kannattamalla sellaisen pienen ryhmän harjoittamaa valtaa, olipa tuo henkilö sitten tunnettu tai täysin tuntematon. Maine ei määritä elitistiä. Salakavalimpia eliittejä johtavat usein ihmiset, joita laajempi yleisö ei tunne ollenkaan. Älykkäät elitistit ovat yleensä tarpeeksi fiksuja jättäytyäkseen tuntemattomiksi. Kun heistä tulee tunnettuja, heitä aletaan vahtia ja heidän valta-asemansa maski alkaa rakoilla.

Se, että eliitit ovat epävirallisia, ei tee niistä näkymättömiä. Kuka tahansa tarkkasilmäinen ja -korvainen pystyy pienryhmän kokousta seurattuaan kertomaan, kuka vaikuttaa kehenkin. Ystävysten ryhmä on enemmän tekemisissä toistensa kanssa kuin muiden ihmisten kanssa. He kuuntelevat toisiaan tarkkaavaisemmin, keskeyttävät toisiaan vähemmän. He toistavat toistensa

sanomisia ja antavat sovinnollisesti myöten. Heillä on taipumus olla joko piittaamatta 'ulkopuolisista' tai käydä heidän kimppuunsa. 'Ulkopuolisten' hyväksyntää ei tarvita päätösten tekemiseen. Kuitenkin 'ulkopuolisilla' on syytä pysyä hyvissä väleissä 'sisäpiiriläisten' kanssa. Tietenkään nämä rajat eivät ole aivan näin tarkkoja. Kyse on vuorovaikutuksen vivahteista, ei ennalta kirjoitetuista käsikirjoituksista. Mutta ne voidaan kyllä havaita ja niillä on vaikutuksensa. Heti kun tietää, keneltä asia täytyy tarkistaa ennen päätöksentekoa ja kenen näkemys on ratkaiseva, tietää kuka asioita johtaa.

Eliitit eivät ole salaliittoja. Vain harvoin pieni ihmisryhmä kokoontuu yhteen ja päättää ottaa laajemman ryhmän haltuunsa edistääkseen omia päämääriään. Eliitit ovat vain ystäväjoukkoja, jotka sattuvat osallistumaan samaan poliittiseen toimintaan. Luultavasti he ylläpitäisivät ystävyttään, vaikkeivät he olisikaan mukana poliittisessa toiminnassa; ja luultavasti he osallistuisivat poliittiseen toimintaan, vaikkeivät he pysyisikään ystävinä. Mutta näiden kahden ilmiön samanaikaisuus luo eliitin missä tahansa ryhmässä ja tekee siitä vaikeasti murrettavan.

Nämä ystävyysryhmät toimivat kommunikaatioverkostoina ryhmän asettamien varsinaisten kommunikaatiokanavien ulkopuolella. Ne toimivat *ainoina* kommunikaatioverkostoina silloin, jos varsinaisia kanavia ei ole perustettu. Se, että ihmiset ovat ystäviä, joilla on tavallisesti yhteiset arvot ja pyrkimykset, ja se, että he puhuvat ja neuvottelevat keskenään ennen päätöksentekoa, antaa heille enemmän valtaa ryhmässä kuin muille. Ja harvassa on ryhmä, jossa ei muodostuisi jonkinlaista epävirallista kommunikaatioverkostoa siinä syntyvien ystävyys-suhteiden kautta.

Joillakin ryhmillä, riippuen ryhmän koosta, voi olla useampiakin epävirallisia kommunikaatioverkostoja. Verkostot voivat olla jopa limittäisiä. Kun verkostoja on vain yksi, on kyse muutoin järjestäytymättömän ryhmän eliitistä, halusivatpa tuon eliitin jäsenet itse olla elitistejä tai eivät. Jos taas sellainen verkosto on järjestäytyneessä ryhmässä, se, muodostaako tämä verkosto eliitin vai ei, riippuu ryhmän virallisen järjestärakenteen koostumuksesta ja luonteesta. Jos sellaisia ystävyysverkostoja on kaksi tai useampia, ne saattavat kilpailla vallasta ryhmän sisällä muodostaen siten kuppikuntia, tai toinen niistä saattaa tarkoituksella jättäytyä kilpailusta ja sallia näin toiselle eliitin aseman. Järjestäytyneessä ryhmässä kaksi tai useampia sellaisia ystävyysverkostoja kilpailee yleensä keskenään virallisesta valta-asemasta. Tämä on usein tervein tilanne. Muut jäsenet ovat asemassa, jossa he voivat toimia sovittelijoina näiden kahden vallasta kilpailevan ryhmittymän välillä, ja he voivat myös esittää vaateita sille ryhmälle, jolle antavat toistaiseksi tukensa.

Koska naisliikkeen ryhmät eivät ole tehneet konkreettisia päätöksiä siitä, kuka niissä harjoittaa valtaa, monia eri kriteereitä käytetään ympäri maata. Kun liike on ajan myötä muuttunut, ei avioliitto ole enää niin yleispätevä kriteeri päästä osallistumaan aktiivisesti, vaikkakin kaikilla epävirallisilla eliiteillä on vielä standardeja, joiden mukaan vain tietyn tapaiset tai luonteiset naiset voivat liittyä mukaan. Näihin standardeihin kuuluu usein: omaa keskiluokkaisen taustan (huolimatta kaikesta retoriikasta työväenluokan suhteen), on avioliitossa tai on naimaton mutta asuu jonkun kanssa, on lesbo tai teeskentelee olevansa, on iältään 20 ja 30 vuoden välillä, omaa yliopistotaustan tai ainakin jotakin korkeampaa koulutusta, on 'muodinmukainen', ei ole liian 'muodinmukainen', on poliittiselta linjaltaan tai identifioitumiseltaan radikaali, omaa tiettyjä 'feminiinisiä' luonteenpiirteitä kuten että on 'mukava', pukeutuu oikein (joko perinteiseen tyyliin tai perinteiden vastaiseen tyyliin) jne. On myös joitakin piirteitä, jotka lähes aina leimauttavat ihmisen 'poikkeavaksi', jonka kanssa ei pitäisi olla tekemisissä. Näitä ovat: on liian vanha, on kokoaikatyössä (erityisesti jos on aktiivisesti sitoutunut 'uraansa'), ei ole 'mukava', on avoimesti sinkku (so. ei heteroseksuaalinen eikä homoseksuaalinen).

Muitakin kriteereitä voitaisiin mainita, mutta ne kaikki ovat saman teeman muunnelmia. Tyypilliset ehdot osallistumiselle liikkeen kaikkiin epävirallisiin eliitteihin ja siten vallan harjoittamiselle koskevat taustaa, persoonallisuutta tai uhrattavaa aikaa. Niihin eivät kuulu kyvyt, omistautuminen feminismille, lahjakkuus tai mahdollinen anti liikkeelle. Edellisiä kriteereitä käytetään usein valittaessa ystäviä. Jälkimmäisiä taas jokainen liike tai organisaatio tarvitsee, mikäli se aikoo olla poliittisesti vaikutusvaltainen.

Vaikka tämä perinpohjainen analyysi pienten ryhmien eliittien muodostumisesta on ollut näkökulmiltaan kriittistä, tarkoituksena ei ole ollut väittää, että nämä epäviralliset rakenteet olisivat väistämättä pahoja – vaan pelkästään, että ne ovat väistämättömiä. Kaikki ryhmät luovat epävirallisia rakenteita, jotka ovat seurausta jäsenten vuorovaikutuksen tavoista. Epäviralliset rakenteet voivat edesauttaa erittäin hyödyllisiä asioita. Kuitenkin vain järjestäytymättömät ryhmät ovat kokonaan niiden hallitsemia. Kun epäviralliset eliitit yhdistyvät 'hallinnottomuuden' myyttiin, ei vallan käytölle voida edes yrittää asettaa rajoja. Siitä tulee ennalta-arvaamatonta.

Tästä on kaksi potentiaalisesti kielteistä seurausta, joista meidän tulisi olla tietoisia. Ensinnäkin päätöksenteon epävirallisuus on ompeluseuratouhuilun kaltaista: ihmiset kuuntelevat toisia, koska pitävät heistä – eivät siksi, että he sanoisivat jotakin merkittävää. Niin kauan kuin liike ei tee mitään merkittävää, tällä ei ole paljoakaan väliä. Mutta jos sen ei kehityksessään ole tarkoitus jäädä tälle alkeistasolle, sen on muutettava tätä trendiä. Toiseksi epävirallinen johtajuus ei velvoita vastuunalaisuuteen suhteessa laajempaan ryhmään. Valtaa ei ole ikinä delegoitu, eikä sitä siksi voi ottaa pois. Epävirallisten johtajien vaikutusvalta ei perustu siihen, mitä he tekevät ryhmän hyväksi. Siksi ryhmä ei voi suoraan vaikuttaa heihin. Tämä ei tarkoita sitä, että epäviralliset eliitit olisivat väistämättä edesvastuuttomia. Ne, joiden intressissä on säilyttää vaikutusvaltansa, yrittävät yleensä olla vastuuntuntoisia. Ryhmä ei vain voi pakottaa sellaiseen vastuuntuntoon; ryhmä on siis riippuvainen eliitin intresseistä.

'Julkkisten' järjestelmä

'Hallinnottomuuden' idea on luonut 'julkkisten' järjestelmän. Me elämme yhteiskunnassa, jossa poliittisten ryhmien odotetaan tekevän päätökset ja valitsevan keskuudestaan ihmiset julkituomaan nuo päätökset laajalle yleisölle. Lehdistö ja yleisö eivät osaa kuunnella yksittäisiä naisia naisina. Ne haluavat tietää, mitä ryhmä ajattelee asioista. Aikojen kuluessa on kehitetty vain kolme menetelmää ilmaisemaan suurten joukkojen mielipidettä: vaalit tai kansanäänestys; julkisen mielipiteen tutkiminen gallup-kyselyllä; ja ryhmän edustajan valitseminen asianmukaisessa kokouksessa. Naisten vapautusliike ei ole käyttänyt mitään näistä keinoista ollakseen yhteydessä laajaan yleisöön. Ei liike kokonaisuudessaan eivätkä useimmat sen monista ryhmistä ole myöskään vakiinnuttaneet keinoja selittää näkemyksiään eri aiheista. Yleisö on kuitenkin ehdollistunut etsimään puolestapuhujaa.

Vaikka liike onkin jatkuvasti pidättäytynyt valitsemasta edustajia, se on nostanut esiin monia naisia, jotka ovat eri syistä joutuneet julkisuuden valokeilaan. Nämä naiset eivät edusta mitään ryhmää tai vakiintunutta mielipidettä; ja he itsekin tietävät ja yleensä myös sanovat sen. Mutta koska mitään sellaisia virallisia edustajia tai päätöksentekojäseniä ei ole, joita lehdistö voisi haastatella silloin, kun se haluaa tietää liikkeen näkemyksen jostakin aiheesta, näitä naisia pidetään liikkeen edustajina. Siten halusivatpa he tai eivät, ja piti liike siitä tai ei, julkisuudessa huomiota saaneet naiset ovat vaihtoehdon puuttuessa joutuneet edustajan rooliin.

Tämä on yksi syy, miksi 'julkkiksiksi' luokitellut naiset koetaan usein rasisitteeksi. Koska liikkeen naiset eivät ole valinneet heitä edustamaan liikkeen näkemyksiä, heille ollaan suuttuneita, kun lehdistö olettaa heidän puhuvan liikkeen puolesta... Siten julkisjärjestelmä merkitsee takaiskua, joka itse asiassa rohkaisee juuri sellaiseen yksilön vastuuttomuuteen, jonka liike tuomitsee. Hylkimällä sisarta 'julkkiksena' liike menettää senkin vähäisen kontrollin, joka sillä olisi voinut häneen olla; ja 'julkkiksesta' tulee näin vapaa tekemään kaikki ne individualistiset synnit, joista häntä on syytettykin.

Poliittinen kyvyttömyys

Järjestäytymättömät ryhmät saattavat olla hyvin tehokkaita siinä, että ne saavat naiset puhumaan elämästään, mutta ne eivät ole kovinkaan hyviä saamaan asioita tehdyiksi. Ellei niiden toimintatapa muutu, ryhmät joutuvat hajaannuksen tilaan, kun niissä kyllästytään 'pelkkään puhumiseen' ja halutaan saada enemmän aikaan. Koska laajempi liike on useimmissa kaupungeissa yhtä järjestäytymätön kuin yksittäiset pulinaryhmätkin, ei liike kokonaisuudessaan ole juuri sen aikaansaavampi erityisissä tehtävissä kuin erilliset ryhmätkään. Epävirallinen eliitti on harvoin tarpeeksi koolla tai tarpeeksi kosketuksissa ihmisiin, jotta se toimisi tehokkaasti. Niinpä liike synnyttää paljon tunteita, mutta vain vähän tuloksia. Valitettavasti kaiken tämän kuohunnan seuraukset eivät ole yhtä harmittomia kuin aikaansaamattomuuden tulokset, ja tämän uhri on liike itsessään.

Jotkut ryhmät, joissa ei ole liikaa ihmisiä, ovat ryhtyneet työskentelemään pienessä mittakaavassa ja siirtyneet toimimaan paikallisissa projekteissa. Tämän kaltainen toiminta rajoittaa kuitenkin liikkeen paikallistasolle, ja toimiakseen kunnolla ryhmien täytyy yleensä supistaa itsensä siksi ystävien epäviralliseksi ryhmäksi, joka alun alkaenkin hoiti asioita. Tämä taas sulkee monet naiset osallistumisen ulkopuolelle. Niin kauan kuin naisten ainoa tapa osallistua liikkeeseen on jäsenyys pienryhmässä, ne, jotka eivät ole laumahenkisiä, ovat ilmeisen huonossa asemassa. Ja niin kauan kuin ystävyysryhmät ovat järjestötoiminnan tärkein muoto, elitismi pysyy vakiintuneena käytäntönä.

Niille ryhmille, jotka eivät löydä itselleen paikallisprojektia, pelkästä yhdessä pysymisestä tulee syy pysyä yhdessä. Kun ryhmällä ei ole erityistä tehtävää (ja tietoisuuden kohottaminen on tehtävä), ihmiset alkavat käyttää toimintatarmoaan muiden ryhmäläisten kontrollointiin. Tätä ei tehdä niinkään pahasta tahdosta manipuloida toisia (vaikka sitäkin tapahtuu), vaan paremman tekemisen puutteesta. Kyvykkäät ihmiset, joilla on liikaa aikaa ja tarve oikeuttaa kokoontumisensa, alkavat suunnata voimavarojaan muihin kohdistuvaan kontrolliin ja kuluttaa aikaansa kritisoidulla ryhmän muiden jäsenten henkilökohtaisia ominaisuuksia. Nahistelu ja henkilökohtaiset valtapelit saavat otteen. Sen sijaan ryhmän suorittaessa tehtävää ihmiset oppivat tulemaan toimeen keskenään sellaisina kuin ovat. He oppivat tukahduttamaan vastenmielisyyden tunteensa laajempien päämäärien hyväksi. Näin on edes jotkut rajat pakkomielleille muokata jokainen ihminen omien mielihalujen kaltaiseksi.

Tietoisuuden kohottamisen lopettaminen jättää ihmiset tyhjän päälle, eikä virallisen järjestö-rakenteen puuttuminen anna heille keinoja päästä mihinkään. Liikkeen naiset joko sulkeutuvat itseensä ja sisarpiiriinsä tai sitten he hakevat toiminnalleen muita vaihtoehtoja. Vaihtoehtoja on vain vähän. Jotkut naiset tekevät vain 'omia juttujaan'. Tästä voi seurata mahtavan paljon yksilöllistä luovuutta, joka voi olla liikkeenkin kannalta hyödyllistä, mutta suurimmalle osalle

naisista se ei ole mikään varteenotettava vaihtoehto, eikä se varmasti edistä yhteistoiminnallista ryhmähenkeä. Loput naiset ajautuvat kokonaan liikkeen ulkopuolelle, koska he eivät halua kehittää mitään yksilöllistä projektia eivätkä ole keksineet mitään tapaa aloittaa tai liittyä mukaan johonkin ryhmäprojektiin, joka heitä kiinnostaisi.

Monet turvautuvat muihin poliittisiin järjestöihin, jotka tarjoavat heille sellaista järjestäytynyttä ja tehokasta toimintaa, jota he eivät ole löytäneet naisliikkeessä. Näin sellaiset poliittiset järjestöt, joiden mielestä naisten vapautus on vain yksi kysymys muiden joukossa, saavatkin naisten vapautusliikkeestä valtavan uusien jäsenten värväyspaikan. Sellaisilla järjestöillä ei ole mitään syytä 'suluttautua' (vaikka sekään ei ole poissuljettua). Naisten vapautusliikkeeseen liittyneiden naisten halu luoda merkityksellistä poliittista toimintaa riittää tekemään heistä innokkaita liittymään muihinkin järjestöihin. Naisliike itsessään ei tarjoa purkautumisteitä heidän uusille ajatuksilleen ja tarmolleen.

Ne naiset, jotka liittyvät muihin poliittisiin järjestöihin pysyen samalla naisliikkeessä tai ne, jotka liittyvät naisten vapautusliikkeeseen pysyen samalla muissa poliittisissa järjestöissä, muodostavat puolestaan pohjan uusille epävirallisille rakenteille. Heidän ystävyysverkostonsa eivät niinkään perustu aiemmin mainittuihin piirteisiin, vaan sellaisiin heille yhteisiin poliittisiin mielipiteisiin, jotka eivät ole feministisiä; ja kuitenkin verkosto toimii paljolti samalla tavalla. Näillä naisilla on yhteiset arvot, aatteet ja poliittiset näkemykset, ja siksi heistäkin muodostuu epävirallisia, suunnittelemattomia, valikoimattomia ja vastuuttomia eliittejä, oli se heidän tarkoituksensa tai ei.

Liikkeen eri ryhmissä aiemmin muodostuneet vanhat epäviralliset eliitit pitävät usein näitä uusia eliittejä uhkana. Ja aivan oikein, sillä sellaiset poliittisesti suuntautuneet verkostot ovat harvoin halukkaita jäämään pelkiksi vanhojen eliittien kaltaisiksi 'ompelukerhoiksi'; ne haluavat kääntää muut naiset omiin poliittisiin ja feministisiin näkemyksiinsä. Ja sehän on aivan luonnollista – sen seurauksista naisten vapautukselle ei vain ole koskaan keskusteltu. Vanhat eliitit eivät yleensä halua tuoda tämän kaltaisia mielipide-eroja esille, koska se tarkoittaisi heidän oman ryhmänsä epävirallisen rakenteen paljastumista. Monet näistä vanhoista epävirallisista eliiteistä ovat piiloutuneet 'elitismien vastaisuuden' ja 'järjestäytymättömyyden' julistusten taakse. Vastustaakseen tehokkaasti toista epävirallista muodostelmaa vanhan eliitin olisi tullava 'julki', ja sillä taas olisi monia vaarallisia seuraamuksia. Säilyttääkseen valtansa sen on helpompi järjeillä toisen epävirallisen eliitin jäsenten ulossulkeminen leimaamalla heidät sellaisiksi, jotka vain haluavat kaapata vallan 'kommareiden', 'lesbojen' tai 'heteroiden' haltuun. Ainoa vaihtoehto ulossulkemiselle olisi virallistaa koko ryhmän rakenne siten, että alkuperäinen valta jäisi pysyväksi. Tämä ei aina ole mahdollista. Mahdollista se on silloin, kun epäviralliset eliitit ovat hyvin järjestäytyneitä ja ovat tottuneet käyttämään valtaa. Tällaisilla ryhmillä on aiemminkin ollut tiettyä poliittista vaikutusvaltaa, koska niiden epävirallinen rakenne on ollut niin kiinteä, että se on korvannut virallisen rakenteen puutteen. Tällöin virallinen järjestäytyminen ei muuta toimintaa paljoakaan, mutta valta-asemien vakiinnuttaminen pitää vanhan eliitin virallisten haasteiden ulottumattomissa. Sen sijaan ryhmät, jotka kipeimmin tarvitsisivat järjestystä, ovat usein kyvyttömimpiä luomaan sitä. Niiden epäviralliset rakenteet eivät ole muotoutuneet kypsiksi, ja takertuminen 'hallinnottomuuden' ideologiaan pitää ne haluttomina muuttamaan taktiikkaansa. Mitä järjestäytymättömämpi ryhmä siis on, sitä selkeämmin siltä puuttuvat epävirallisetkin rakenteet; ja mitä tiukemmin se pysyyttäytyy 'hallinnottomuuden' ideologiassa, sitä alttiimpi se on joutumaan poliittisen toveriryhmittymän kaappaamaksi.

Koska naisliike on yhtä järjestäytymätön kuin useimmat sen muodostavista ryhmistäkin, se on samalla lailla herkkä epäsuorille vaikutuspyrkimyksille, mutta tämä ilmenee eri tavoin. Paikallistasolla useimmat ryhmät voivat toimia itsenäisesti, mutta vain sellaiset ryhmät, jotka pystyvät järjestämään kansallista toimintaa, ovat kansallisesti järjestäytyneitä. Näin ollen järjestäytyneet feministijärjestöt osoittavat suunnan maanlaajuiselle feministiselle toiminnalle, so. näiden järjestöjen prioriteetit määräävät tuon suunnan. Sellaiset ryhmät kuten National Organisation of Women ja Womens Equality Action League sekä jotkut vasemmistonaisten puolueorganisaatiot ovat yksinkertaisesti ainoita, jotka pystyvät järjestämään maanlaajuisen kampanjan. Lukuisat järjestäytymättömät ryhmät voivat valita, kannattavatko ne maanlaajuisia kampanjoita vai eivät, mutta ne eivät kykene järjestämään omiaan. Näin niiden jäsenistä tulee järjestäytyneiden organisaatioiden johtajien alamaisia. Niillä ei ole mitään saumaa päättää siitä, mitä ne haluavat.

Mitä järjestäytymättömämpi liike on, sitä vähemmän se pystyy kontrolloimaan kehityssuuntaansa ja poliittista toimintaansa. Tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö sen ajatukset leviäisi. Ajatukset leviävät kyllä laajalti, kunhan yhteiskunnalliset olosuhteet ovat sopivat ja media osoittaa riittävästi kiinnostusta. Ajatusten leviäminen ei kuitenkaan tarkoita, että ne otettaisiin käyttöön, vaan ainoastaan sitä, että niistä puhutaan. Sikäli kun ideoita voidaan soveltaa yksilöllisesti, niiden mukaan voidaan toimia; sikäli kun ne vaatisivat toteutuakseen koordinoitua poliittista valtaa, niillä ei ole käytännön vaikutusta.

Niin kauan kuin naisten vapautusliike pysyy organisaatiomuodossa, joka korostaa pieniä, epäaktiivisia ystävysten keskusteluryhmiä, ei järjestäytymättömyyden pahimpia ongelmia vielä huomata. Mutta tämän tyyppisellä organisaatiolla on rajansa: se on poliittisesti tehoton, ulossulkeva ja syrjivä sellaisia naisia kohtaan, jotka eivät ole tai eivät voi olla kiinni ystävyysverkostoissa. Niitä, jotka eivät yhteiskuntaluokan, rodun, ammatin, siviilisäädyn, vanhemmuuden tai persoonallisuuden vuoksi sovi siihen, mitä jo on, yritetään väistämättä lannistaa osallistumasta. Ne, jotka eivät sovi joukkoon, kehittelevät erityisintressejä pitääkseen asiat sellaisina kuin heidän kannaltaan on edullisinta.

Olemassaolevat epäviralliset rakenteet ylläpitävät näitä epävirallisten ryhmien erityisintressejä, eikä liikkeelle jää mitään keinoa päättää, kuka sen piirissä harjoittaa valtaa. Liike ei suinkaan poista vallankäyttöä sillä, että se tarkoituksella jättää valitsematta vallankäyttäjensä. Se ainoastaan luopuu oikeudesta vaatia vallankäyttäjiä olemaan vastuussa vallankäytöstään. Jos liike edelleen säilyttää vallan niin hajautuneena kuin mahdollista tietäen, ettei se voi vaatia vallankäyttäjiä vastuuseen, se toki estää yhtä henkilöä tai ryhmää saamasta kaikkea valtaa, mutta samalla se varmistaa sen, että liike on mahdollisimman aikaansaamaton. On löydettävä jokin keskitie ylivallan ja tehottomuuden välillä.

Nämä ongelmat kärjistyvät juuri nyt, koska naisliikkeen luonne on väistämättä muuttumassa. Tietoisuuden kohottaminen naisten vapautusliikkeen tärkeimpänä toimintona on jäämässä vanhanaikaiseksi. Kahden viime vuoden laajasta julkisuudesta sekä lukuisista julkaistuista kirjoista ja artikkeleista johtuen naisten vapautuksen tuntevat nyt kaikki. Siihen liittyvistä kysymyksistä keskustellaan, ja ihmiset joilla ei ole mitään yhteyttä liikkeen ryhmiin perustavat omia epävirallisia pulinaryhmiään. Puhtaasti valistukselliselle työlle ei enää ole niin valtavaa tarvetta. Liikkeen täytyy edetä muihin tehtäviin. Sen täytyy nyt päättää prioriteettinsa, määritellä päämääränsä ja pyrkiä tavoitteisiinsa koordinoitusti. Tämän tehdäkseen sen täytyy järjestäytyä niin paikallisesti, alueellisesti kuin maanlaajuisestikin.

Demokraattisen järjestäytymisen periaatteet

Kunhan liike lakkaa pitämästä jääräpäisesti kiinni 'hallinnottomuuden' ideologiasta, se vapautuu kehittämään sellaisia järjestömuotoja, jotka parhaiten sopivat sen terveeseen toimintaan. Tämä ei tarkoita sitä, että pitäisi mennä toiseen äärimmäisyyteen ja matkia sokeasti perinteisiä järjestömuotoja. Mutta ei niitä kaikkia pitäisi sokeasti hylätäkään. Jotkut perinteiset menettelytavat osoittautunevat hyödyllisiksi, vaikkakaan eivät täydellisiksi; jotkut antanevat meille vihjeitä siitä, mitä meidän ei pidä tehdä, jos haluamme saavuttaa tiettyjä päämääriä liikkeen jäsenten kannalta mahdollisimman pienin kustannuksin. Enimmäkseen meidän on kokeiltava erilaisia järjestörakenteita ja kehitettävä erilaisia menettelytapoja käytettäväksi eri tilanteissa. Yksi liikkeen keskuudessa syntynyt idea on 'arvontajärjestelmä'. Se ei sovi kaikkiin tilanteisiin, mutta on hyödyllinen joissakin. Tarvitaan kuitenkin muitakin ideoita toiminnan hallinnoimiseen, mutta ennen kuin voimme alkaa järkevästi kokeilla eri vaihtoehtoja, meidän täytyy hyväksyä se, ettei hallinnossa itsessään ole mitään pahaa – ainoastaan sen kohtuuttomassa käytössä.

Päätettyämme ryhtyä tähän yrityksen ja erehdyksen prosessiin meidän on hyvä pitää mielessämme tietyt periaatteet, jotka ovat olennaisia demokraattisen järjestäytymisen kannalta ja jotka ovat myös poliittisesti tehokkaita:

1. Demokraattisin keinoin toteutettu erikoisvaltuuksien *delegoiminen* joillekin ihmisille tiettyjä määrättyjä tehtäviä varten. Jos ihmisten annetaan itse ottaa tehtäviä tai hommia suorittaakseen, tarkoittaa se vain sitä, ettei niiden tekemiseen voi luottaa. Jos taas ihmiset on valittu tekemään tietyt tehtävät – mielellään vielä sen jälkeen kun he ovat ilmaisseet mielenkiintonsa tai halunsa niihin – he ovat sitoutuneet asiaan tavalla, josta ei helposti voi olla piittaamatta.
2. Kaikkien niiden, joille valtaa on delegoitu, *vastuullisuus* kaikille niille, jotka ovat valinnan tehneet. Näin ryhmä pystyy kontrolloimaan valta-asemissa olevia ihmisiä. Yksilöt voivat kyllä harjoittaa valtaa, mutta ryhmällä on viimeinen sana sen suhteen, kuinka valtaa käytetään.
3. Vallan *jakaminen* niin monien ihmisten kesken kuin on järkevästi mahdollista. Tämä ehkäisee vallan joutumisen yksiiin käsiin ja vaatii valta-asemissa olevilta neuvottelua muiden kanssa ennen kuin he ryhtyvät toimeen. Tämä antaa myös useammille ihmisille tilaisuuden olla vastuussa tehtävistä ja oppia siten erityistaitoja.
4. Tehtävien *kierrätys* jäsenten kesken. Jos vastuunalaiset tehtävät ovat liian pitkään yhden henkilön käsissä – virallisesti tai epävirallisesti – aletaan niitä pitää tämän henkilön 'omaisuutena', eikä niistä ole sitten helppo luopua eikä ryhmän ole helppo kontrolloida niitä. Jos taas tehtäviä kierrätetään liian usein, ei jäsenillä ole aikaa oppia niitä kunnolla eivätkä he saa tyydytystä hyvin tehdystä työstä.
5. *Tehtävien antaminen* järjellisin perustein. Jonkun valitseminen asemaan siksi, että hänestä pidetään, tai ikävien töiden antaminen niille, joista ei pidetä, ei pitkällä tähtäimellä palvele ryhmän eikä yksilöiden etua. Tärkeimpinä valintakriteereinä tulee pitää kyvykkyyttä, mielenkiintoa ja vastuuntunnetta. Ihmisille pitäisi suoda mahdollisuus oppia taitoja, joita heillä ei ole. Tämä onnistuu kuitenkin parhaiten jonkinlaisella 'työssä oppimisella', ei 'ui tai huku' -menetelmällä. Vie itseluottamuksen, jos joutuu vastuuseen asiasta, jota ei

hallitse; kun taas se, että ihmiseltä evätään tehtävä, jonka hän hallitsee hyvin, ei rohkaise häntä kehittämään taitojaan. Naisia on kautta historian rangaistu liiasta pätevyydestä – naisliikkeen ei tarvitse toistaa tätä virhettä.

6. *Informaation levittäminen* jokaiselle niin usein kuin mahdollista. Tieto on valtaa. Tiedon saanti lisää valtaa. Kun epävirallinen verkosto levittää uusia ideoita ja informaatiota keskenään, se on jo aloittanut mielipiteenmuodostuksen muun ryhmän jäädessä tästä ulkopuolelle. Mitä enemmän asioista tietää, sitä vaikutusvaltaisempi voi olla poliittisesti.
7. *Tasavertainen pääsy* ryhmän tarvitsemiin resursseihin. Tämä ei aina ole täysin mahdollista, mutta siihen pitäisi pyrkiä. Jäsen, jolla on yksinoikeus tarvittavaan välineeseen (kuten painokoneeseen tai aviomiehen omistamaan pimiöön), kykenee kohtuuttomasti vaikuttamaan tuon välineen käyttöön. Tiedot ja taidot ovat myös resursseja. Jäsenten tiedot ja taidot voivat olla tasavertaisesti saatavilla vain, jos jäsenet suostuvat opettamaan tietonsa muille.

Kun näitä periaatteita sovelletaan käytäntöön, niin varmistetaan se, että kehitettiinpä liikkeesä sitten minkälaisia järjestörakenteita tahansa, niin ryhmät pystyvät niitä kontrolloimaan ja niistä ollaan myös ryhmille vastuussa. Valta-asemissa olevien ihmisten joukko on laaja, joustava, avoin ja väliaikainen. Nämä ihmiset eivät ole sellaisessa asemassa, että kykenisivät helposti vakiinnuttamaan valtansa, koska viimekätiset päätökset tehdään laajemmassa ryhmässä. Ja tällä ryhmällä on valta määrätä, kuka siinä käyttää valtaa.

Anarkistinen kirjasto
Anti-Copyright

Jo Freeman
Hallinnottomuuden tyrannia
1972

Haettu 3.2.2014 osoitteesta: <https://sites.google.com/site/vallankritiikki/artikkelit/hallinnottomuuden-tyrannia-ja-tyrannian-tyrannia>
Jo Freemanin artikkeli "The Tyranny of Structurelessness" (*The Second Wave* Vol.2 No.1, 1972) ja Cathy Levenen vastaus "The Tyranny of Tyranny" (*Black Rose* no.1, 1979) julkaistiin vuonna 1984 samassa pamfletissa *Untying the Knot: Feminism, Anarchism and Organisation* (Dark Star Press & Rebel Press). Hannu Toivasen ja Ulla Vehaluodon suomennos julkaistu *Väärinajattelija* #1:ssä (2005)

fi.theanarchistlibrary.org